

ДЕЯКІ ФАКТОРИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Національна економіка України відзначається стриманим розвитком з огляду на вплив різних факторів, зокрема геополітичних і безпекових. При цьому значні коливання обсягів виробництва характерні для аграрного господарювання, що відбувається під впливом сукупності факторів, зокрема природно-кліматичних. Це зумовлює вагомість і актуальність ідеї еколого-економічного розвитку аграрного підприємництва.

Функціонування аграрних підприємств має вагомий вплив на поточну ситуацію, сільськогосподарська діяльність сприяє економічній стабілізації, проте для аграрного бізнесу характерний асиметричний тренд, що впливає на соціально-економічну динаміку розвитку сільських територій. Практика доводить, що відносно рівного розвитку агробізнесу можна досягти лише за умови збалансованої державної політики сприяння сталому стратегічному розвитку аграрного сектору та добре функціонуючої системи підтримки підприємств в ослаблених регіонах [1, с. 304].

Якщо сталий розвиток аграрного підприємництва розглядають як процес динамічного переходу системи агробізнесу на новий якісний рівень функціонування, визначальними ознаками якого виступають економічна обґрунтованість рішень, екологічна безпека діяльності та соціальна орієнтованість аграрного підприємництва у гармонійній єдності компонентів [2, с. 31-32], то еколого-економічний розвиток трактуємо як частину категорії сталого розвитку. Еколого-економічний розвиток також передбачає розмежування та диференціацію соціально-економічних та інституційних характеристик аграрних підприємств. Тож динамічні коливання сучасного аграрного господарювання визначають актуальність інституційних трансформацій у реалізації проголошених цілей сталого розвитку [3], що актуально і для еколого-економічного розвитку.

Серед різних механізмів розвитку аграрного підприємництва значний вплив мають саме правові та політичні механізми, зокрема – державне регулювання та державна підтримка господарств. Отже, регулятивно-правові фактори повинні діяти як стимулюючі механізми та можуть охоплювати державні субсидії для екологічного землеробства та податкові пільги для підприємств, що впроваджують «зелені» технології. Важливу роль відіграє підтримка держави у сертифікації органічної продукції та доступу до преміальних ринків. Виробникам необхідно забезпечувати дотримання міжнародних екологічних стандартів і вимог експортних ринків. При цьому діють обмежувальні чинники, які зумовлюються жорсткими екологічними нормами, дотримання яких потребує значних інвестицій у модернізацію українського аграрного виробництва.

Зазначене визначає вплив фінансово-економічних факторів з метою посилення інвестиційного потенціалу українських аграрних підприємств з урахуванням таких ризиків, як високі первинні витрати на переобладнання, тривалий період окупності інновацій. Заходи повинні бути спрямовані на забезпечення доступності «зеленого» фінансування та кредитування, на що впливає окупність екологічних проєктів у середньостроковій перспективі. Пріоритетом є економія ресурсів через впровадження замкнутих циклів виробництва в межах концепції циркулярної економіки. Впровадження еколого-економічних заходів сприятиме підвищенню ринкової вартості екологічно чистої продукції аграрних підприємств.

З цього випливає залежність ефективності еколого-економічних заходів від споживацьких трендів, які виступають як соціально-ринкові фактори. На сьогодні спостерігається зростання попиту на органічну та екологічно чисту продукцію, готовність споживачів платити премію за якісні продукти. Це є проявом підвищення екологічної свідомості суспільства, насамперед – західного. З іншого боку, дія таких факторів може бути мінімізована в умовах стрімкого падіння доходів громадян, актуалізації питання виживання та ін., що характерно для сучасної України. Тож для аграрних підприємств актуалізується питання експорту екологічно чистої сільськогосподарської продукції. Натомість на місцевому ринку спостерігається розвиток локальних продовольчих мереж.

Серед різних чинників впливу також зазначимо систему (екологічної та економічної) освіти, управлінські фактори, взаємодію суб'єктів ринку, розвиток інфраструктури та ін. Корпоративне управління (Governance) виступає елементом ESG-стратегії аграрних підприємств [4]. Важливу роль у забезпеченні збалансованого еколого-економічного розвитку аграрного підприємництва відіграють ефективні управлінські рішення на різних рівнях інституційного порядку, спрямовані на підвищення стійкості агропродовольчої системи.

Список використаних джерел

1. Belei, S., Lopatynskyi, Y., Petrukha, N., Lahodyn, N., & Nezhyd, Y. Impact of Uneven Agricultural Business Development on Rural Socio-Economic Dynamics. *European Journal of Sustainable Development*. 2025. Vol. 14. No. 2. Pp. 293-306. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2025.v14n2p293>
2. Лопатинський Ю.М., Буринський В.М. Сталість розвитку підприємництва в аграрному секторі. *Науковий вісник ЧНУ імені Юрія Федьковича. Серія Економіка*. 2025. №1. С. 30–34. <https://doi.org/10.32782/ecovis/2025-1-5>
3. Lopatynskyi Y., Kobelia Z., Vodianka L., Antokhova I., Halytskyi A. Scenario Forecasting of Agriculture Institutional Transformation on Sustainable Development Base. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2021. Volume 17. Art. #55. Pp. 574-582. <https://doi.org/10.37394/232015.2021.17.55>
4. Лопатинський Ю.М. ESG-стратегія аграрних підприємств. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції*. 8 вересня 2023 р. Одеса: ОНЕУ, 2023. С. 652-653. <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12568>